

Nr 304.

Av herrar **Thelin** och **Nylander**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående omorganisation av länsarkitektsinstitutionen m. m.

Det riksdagen nu förelagda förslaget till utbyggnad av länsarkitektinstitutionen (proposition nr 190) förutsätter, att kostnaderna delvis skola finansieras med s. k. granskningsavgifter. Dessa skulle uttagas för av länsarkitektinstitutionens tjänstemän å tjänstens vägnar företagen granskning av vissa ärenden. I propositionen konstaterar departementschefen, att förslaget om granskningsavgifter i allmänhet tillstyrkts eller lämnats utan erinran, »om än från några håll betänkligheter bland annat av principiell art blivit anförda». De principiella betänkligheterna hava tydligen icke tillerkänts någon större vikt.

Det må erinras därom, att kommunerna, som skola erlagga dessa avgifter, icke haft tillfälle att yttra sig i ärendet. De skulle, om förslaget antoges, således komma att åsamkas kostnader, om vilkas skälighet de icke tillfrågats. För städernas del bereddes visserligen Svenska stadsförbundets styrelse tillfälle att yttra sig om den förnyade utredningen i fråga om länsarkitektinstitutionen. Den fastställda remisstiden gav emellertid icke förbundsstyrelsen möjlighet att sätta städernas fullmäktige i tillfälle att säga sin mening. För att byggnadsnämnderna, som kunde förutsättas mest lämpade att bedöma avgifternas storlek, skulle få tillfälle därtill, översändes emellertid från förbundet till byggnadsnämnder i städer med minst 5,000 invånare det föreliggande förslaget till taxa å granskningsavgifter. Inalles inkommo yttranden från 29 städer. Dessa yttranden överlämnades till kommunikationsdepartementet i samband med yttrandet från stadsförbundets styrelse. De flesta av de ifrågavarande byggnadsnämnderna avstyrkte avgiftsbeläggningen av rent principiella skäl. I de fall, då nämnderna icke motsatte sig avgifterna, synes skälet genomgående varit en önskan att få till stånd en behöfelig utvidgning av länsarkitektinstitutionen och en farhåga, att detta icke låte sig göra med mindre kommunerna underkastade sig dessa avgifter. I sitt yttrande gjorde stadsförbundets styrelse beträffande granskningsavgifterna följande uttalande.

»För egen del har styrelsen redan i sitt tidigare yttrande förklarat sig finna en utbyggnad av länsarkitektinstitutionen önskvärd även från kommunernas synpunkt. Styrelsen har icke heller haft något att invända mot, att denna utbyggnad delvis finansierades genom avgifter för arbeten, som arkitekterna ifråga vid sidan av sitt granskningsarbete förutsattes utföra åt bland annat de kommunala myndigheterna på dessas begäran. Men därifrån är steget långt till ett uttagande av granskningsavgifter för det arbete, länsarkitekterna såsom statens tjänstemän utföra till följd av stadganden i allmän författning. Slår man en gång in på denna väg, är det fara värt, att granskningsavgifterna återkomma även på andra områden. Upptager man avgifter för länsstyrelsernas

prövning av de på byggnadsstadgan grundade byggnadsordningarna, torde det i framtiden icke te sig så mycket orimligare, att granskningen av lokala föreskrifter enligt brandstadga, hälsovårdsstadga och ordningsstadga också avgiftsbeläggas. Den företages ju formellt hos en och samma myndighet, nämligen länsstyrelsen. Att en särskild expert anses påkallad för granskningen av bland annat byggnadsordningarna torde i och för sig icke motivera, att kommunerna skola bidra till dennes avlöning. Vad angår brandanordningarna kräva för övrigt dessa av granskningsmannen en speciell sakkunskap av samma art som byggnadsordningarna. Belägger man granskningen hos länsstyrelserna med avgifter, kan nästa steg vara en liknande avgiftsbeläggning för kungl. byggnadsstyrelsens del. Att man icke nu dragit denna konsekvens synes otvetydigt visa, att de föreslagna granskningsavgifterna denna gång endast haft till ändamål att möjliggöra utbyggandet av länsarkitektinstitutionen utan alltför stora kostnader för statsverket. För många ärenden äro länsarkitektkontoren endast en anhalt på vägen till kungl. byggnadsstyrelsen. Om länsarkitektens avgiftsbelagda granskning i något fall skulle leda till anmärkningar, som sedermera underkännas av byggnadsstyrelsen, torde ett sådant förhållande knappast göra avgiftssystemet populärt. När man åberopar byggnadsnämndernas avgifter för ritningsgranskningen såsom ett skäl för det nu föreliggande förslaget, torde det icke få förbises, att den enskilde byggherren har ett ekonomiskt intresse av sitt byggnadsföretag, medan en kommun, som framlägger förslag, exempelvis till en ändrad stadsplan, ofta för egen del icke har något ekonomiskt intresse av detsamma.

Ett alldeles särskilt skäl för stadssamhällena att just nu motsätta sig de föreslagna granskningsavgifterna synes föreligga med hänsyn till *den pågående utvecklingen av stadsarkitektinstitutionen*. Den nya byggnadsstadgan har som bekant skärpt fordringarna på sakkunnigt biträde åt byggnadsnämnderna, om än — i överensstämmelse för övrigt med yrkande från styrelsens sida — stadsarkitektinstitutionen icke gjorts obligatorisk. För de samhällens vidkommande, där en egen stadsarkitekt icke kan ifrågakomma, söker man nu mångenstädes uppnå ett samarbete mellan olika närgränsande samhällen för anställande av gemensamma arkitekter. Efter denna linje ha kungl. byggnadsstyrelsen och olika länsstyrelser sökt lösningen. Så långt det varit möjligt ha från stadsförbundets sida dessa strävanden understötts. Hela detta vidlyftiga organisationsarbete är emellertid ännu i sin början och har hittills lett till slutliga resultat endast i ett mycket begränsat antal fall. Det är dock uppenbart, att de nya bestämmelserna om sakkunniga biträden åt byggnadsnämnderna komma att tillskynda stadssamhällena icke så obetydliga utgifter för anskaffande av kompetent arkitektbistånd. I detta läge vill det synas särdeles omotiverat, att kommunerna skulle påläggas kostnader för den ytterligare sakkunskap, statens myndigheter finna sig behöva för fullgörande av sin i allmänna författningar fastslagna skyldighet att granska vissa kommunala beslut. Att man just nu, då kommunerna tillföras större sakkunskap på området, skulle börja uttaga avgifter för en tidigare avgiftsfri granskning, synes i högsta grad omotiverat.

Det synes föreligga fullgoda skäl att från kommunalt håll ställa sig av-

visande mot det framkomna förslaget till granskningsavgifter. Detta gäller även om avgifterna få anses hava en relativt ringa ekonomisk innebörd. Med hänsyn till bostadsmarknaden måste också varje fördyrande av byggnadskostnaderna anses ovälkommet ur kommunal synpunkt.»

Att farhågorna för en utsträckt tillämpning av granskningsavgifterna ej varit obefogade framgår redan av det förhållandet, att propositionen, i olikhet med det förslag som legat till grund för densamma, upptagit granskningsavgifter även för Stockholms del, ehuru i huvudstaden ingen länsarkitekt skulle vara anställd. Steget från länsstyrelserna till byggnadsstyrelsen är i detta fall redan taget.

Den fråga, som här föreligger, är av stor principiell betydelse. Staten har förbehållit sig rätt att granska vissa av kommunerna jämlikt stadsplane- och byggnadslagstiftningen fattade beslut. Det förutsattes i författningarna, att denna granskning verkställes bland annat av länsstyrelserna, d. v. s. statens egna, av statsmedel avlönade organ. Finna statsmakterna, att länsstyrelserna för sitt granskningsarbete behöva biträde av länsarkitekter, synes det böra vara statens sak att avlöna dessa. Den omständigheten, att en utvidgning av länsarkitektinstitutionen ställer sig dyrbar, kan icke utgöra en skäligen grund för brytande av den hittills tillämpade principen, att staten själv svarar för de kostnader, granskningen ifråga medför.

Med hänvisning till ovanstående tillåta sig undertecknade hemställa,

att riksdagen ville avslå det i kungl. propositionen nr 190 framlagda förslaget om granskningsavgifter till finansierandet av en utbyggnad av länsarkitektinstitutionen.

Stockholm den 22 mars 1935.

Arvid Thelin.

Axel Nylander.